

Nr 202.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående beredande av pension från allmänna indragningsstaten åt vissa änkor efter befattningshavare i statens tjänst; given Stockholms slott den 15 mars 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt i punkterna 1:o—3:o.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Johansson anför:

1:o.

Hos Kungl. Maj:t har f. d. stallbetjänten vid Strömsholms hingstdepå Per Alfred Linds änka Selma Augusta Lind, född Bodin, i skrivelse den 2 oktober 1928 gjort framställning att komma i åtnjutande av pension av statsmedel.

Till följd av remiss hava utlåtanden i ärendet avgivits den 30 oktober 1928 av stuteriöverstyrelsen, som därvid överlämnat av t. f. chefen för Strömsholms hingstdepå avgivet yttrande, samt den 28 november 1928 av statskontoret.

Pension åt f. d. stallbetjänten vid Strömsholms hingstdepå P. A. Linds änka.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, att Per Alfred Lind, vilken efter 54 års anställning såsom stallbetjänt vid Strömsholms hingstdepå lämnat befattningen med utgången av oktober 1918 och därefter åtnjutit pension till belopp av 900 kronor, vid sin död den 29 augusti 1928 efterlämnat änka, som, född den 23 maj 1849, sålunda är 80 år gammal, samt tre barn; att bouppteckningen visar brist i boet; att sökanden är medellös och oförmögen att med arbete försörja sig; samt att barnens ekonomiska ställning är sådan, att de icke kunna lämna nämnvärt bidrag till moderns underhåll.

T. f. depåchefen tillstyrker bifall till sökandens anhållan.

Stuteriöverstyrelsen anför i huvudsak följande.

Enär utdelning av understöd från pensionsinrättningen för avskedade stallbetjänter vid Strömsholms hingstdepå samt deras änkor och barn även som från andra till depåförvaltningens förfogande stående understödsmedel för år 1928 ägt rum redan innan sökandens man avled, kunde något understöd från nämnda medel icke beredas henne förrän tidigast under 1929.

De till förfogande av förvaltningen vid Strömsholms hingstdepå stående understödsmedlen vore följande:

a) ett genom Kungl. Maj:ts brev den 22 maj 1812 anvisat och fortfarande utgående anslag av 337 kronor 50 öre om året, vilket belopp numera anordnades från reservationsanslaget till uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet;

b) ett belopp av högst 300 kronor om året, som enligt Kungl. Maj:ts brev den 16 oktober 1874 av till Strömsholms hingstdepå inflytande stobetäckningsavgifter, i den mån dessa avgifter därtill försloge, avsattes för pensionering av tjänstemän och betjänter vid depån;

c) ett belopp av 120 kronor om året, som enligt Kungl. Maj:ts brev den 6 juni 1914 utginge såsom ersättning för mistad dispositionsrätt till sex tunnland jord i den s. k. Kvarnhagen, vilken jord förut varit anslagen till pensionsinrättningen; samt

d) avkastningen av Halfvard Bergs år 1709 stiftade pensionsfond för avskedade stallbetjänter samt deras änkor och barn vid Strömsholms hingstdepå, vilken avkastning för närvarande utgjorde 99 kronor om året.

Sedan numera pensioneringen av stallbetjäningen vid statens hingstdepåer blivit ordnad genom kungörelsen den 8 april 1925 (nr 87) med grunder för pensionering av vissa icke-ordinarie befattningshavare vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå, användes ovan angivna understödsmedel — tillhopa 856 kronor 50 öre om året — uteslutande till understöd åt änkor och barn efter avlidna stallbetjänter.

Antalet understödstagare utgjorde för närvarande tio och understöden uppginge alltså i medeltal till omkring 85 kronor om året. Härtill kom de pensions- och dyrtidstillägg, som utbetalades av därtill avsedda statsmedel enligt kungörelserna den 15 juni 1922 (nr 361) angående pensionstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. samt den 15 juni 1923 (nr 267) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst. Inberäknat dessa tillägg samt ovannämnda enskilda donationsmedel utgjorde understöden till ifrågavarande pensionerade änkor högst 230 kronor och lägst 177 kronor om året.

I likhet med vad t. f. chefen för Strömsholms hingstdepå uttalat, ansåge stuteriöverstyrelsen, att de begränsade understödsmedel, som stode till för-

fogande för nu ifrågavarande ändamål icke borde eller kunde uppdelas på alltför många understödstagare, så framt understöden skulle vara till någon verklig hjälp. Redan nu torde i detta avseende den gräns vara uppnådd, som ej borde överskridas.

I sitt utlåtande den 3 november 1927 angående pension åt Kristina Bernhardina Blomdahl, Augusta Maria Lindholm och Matilda Lovisa Vallenberg, samtliga änkor efter befattningshavare vid Strömsholms hingstdepå, (se prop. 1928 nr 110 p. 1) erinrade stuteriöverstyrelsen, att 1927 års riksdag (prop. nr 83; R. skr. nr 216 p. 47) på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljat pensioner om 384 kronor om året till envar av änkorna Hilda Lovisa Holm och Sofia Albertina Bergström, vilkas avlidna män varit stallbetjänter vid Strömsholms hingstdepå. I anledning av Kungl. Maj:ts framställning till 1928 års riksdag om pensioner åt ovannämnda änkorna Blomdahl, Lindholm och Vallenberg anförde emellertid riksdagen (skrivelse nr 354), att ett stort antal av nu utgående pensioner till änkor efter statstjänare icke uppginge till högre belopp än de, som i förevarande fall utginge från understödsmedlen vid Strömsholms hingstdepå (för änkan Blomdahl 171 kronor, för änkan Lindholm 163 kronor samt för änkan Vallenberg 171 kronor om året, allt med inberäknande av pensions- och dyrtidstillägg), samt att dessa låga pensioner icke blivit av riksdagen höjda. Under sådana förhållanden hade riksdagen ansett det betänkligt att i särskilda fall tillstyrka sådan pensionsförhöjning, varför Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke blev av riksdagen bifallen.

Beträffande nu föreliggande ansökning från änkan Lind vore, såsom ovan framhållits, att märka, dels att hon ännu icke kommit i åtnjutande av något understöd från Strömsholms hingstdepå och dels att sådant understöd framdeles icke kunde komma henne till godo med mindre än att detta till den del, som icke utgjordes av statens pensions- och dyrtidstillägg, måste tagas från de förutvarande pensionärernas knappa underhåll.

På grund därav ansåge sig stuteriöverstyrelsen böra tillstyrka, att pension bereddes sökanden, och därvid i första hand hemställa, att pensionsbeloppet måtte, i likhet med vad riksdagen medgivit för änkorna Holm och Bergström, bestämdes till 384 kronor om året, vilket belopp i och för sig ingalunda torde kunna anses vara för högt för en medellös kvinna, som på grund av hög ålder uppenbarligen icke kunde bidra till sitt eget uppehälle. Skulle emellertid med hänsyn till 1928 års riksdags ovannämnda beslut det anses icke vara möjligt att åt änkan Lind utverka pension till nämnda belopp, torde pensionen böra bestämmas åtminstone till sådant belopp, att hon komme i åtnjutande av ungefär samma understöd, som övriga pensionerade änkor erhöle från depåns understödsmedel, utan att tilldelandet av underhåll åt henne föranledde minskning i de förutvarande pensionärernas understöd. Beloppet borde i sådant fall bestämmas till 168 kronor om året, å vilket belopp jämväl dyrtidstillägg torde få beräknas, så att summan av till henne utgående understöd av statsmedel komme att uppgå till omkring 230 kronor om året.

I likhet med vad förut ägt rum torde vid bifall härtill böra föreskrivas, att pensionen i första rummet skulle utgå av det årliga överskott, som kunde uppstå å avkastningen av den hos pensionskassan för tjänstemännen vid Strömsholms hingstdepå samt deras änkor och barn samlade pensionsfond. Stuteriöverstyrelsen finge emellertid därvid erinra att, så vitt kunde bedömas, något överskott å denna avkastning icke under lång tid torde vara att påräkna.

Statskontoret yttrar bland annat:

I förevarande fall torde sådana omständigheter kunna anses vara för handen, som plägat föranleda till utverkande av änkepension å 384 kronor. Visserligen hade 1928 års riksdag, såsom stuteriöverstyrelsen erinrat, funnit sig icke kunna bifalla Kungl. Maj:ts förslag om beviljande av pensioner åt avlidna anställningshavarna vid Strömsholms hingstdepå G. O. Blomdahls, O. F. Lindholms och G. E. Vallenbergs änkor; men anledningen härtill torde vara att finna däri, att nämnda anställningshavare avlidit för längre tid sedan och att deras änkor vore i åtnjutande av andel i de medel, som stode till depåchefens förfogande för lämnande av understöd åt änkor och barn efter anställningshavare vid depån. Vad sökanden däremot beträffade hade hon nyligen blivit änka och hon hade icke kunnat erhålla något motsvarande understöd för 1928, enär det tillgängliga beloppet redan fördelats mellan tio pensionärer. Därest de begränsade medel, som stode till depåchefens förfogande till lämnande av understöd för 1929, skulle tagas i anspråk jämväl för sökandens räkning, skulle följdén sannolikt bliva, att de nuvarande pensionärerna finge vidkännas minskning i sina jämförelsevis obetydliga understöd.

Under sådana förhållanden och med stöd av riksdagens tidigare beslut i liknande frågor, exempelvis i anledning av propositionerna nr 149/1926 och 83/1927 punkt 4, funne sig statskontoret kunna tillstyrka bifall till stuteriöverstyrelsens hemställan om utverkande av pension åt sökanden till belopp av 384 kronor; och hade statskontoret intet att erinra mot vad av stuteriöverstyrelsen i övrigt föreslagits i fråga om denna pension.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till i ärendet upplysta omständigheter vill jag tillstyrka, att på sätt statskontoret föreslagit sökanden beredes pension till av myndigheterna förordad årsbelopp av 384 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

1:o) medgiva, att avlidne f. d. stallbetjänten vid Strömsholms hingstdepå Per Alfred Linds änka Selma Augusta Lind, född Bodin, må komma i åtnjutande av pension med 384 kronor om året, att utgå från och med den 1 september 1928, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd;

2:o) förklara, att pensionen må utgå i första rummet av det årliga överskott, som kan uppstå å avkastningen av den hos pensionskassan för tjänstemännen vid Strömsholms hingstdepå samt deras änkor och barn samlade pensionsfond sedan de årliga pensionsbeloppen till kassans övriga pensionärer guldits, samt, i den mån detta överskott icke förslår för ändamålet, från allmänna indragningsstaten.

2:o.

Med skrivelse den 28 februari 1929 har stuteriöverstyrelsen överlämnat en till styrelsen av chefen för Flyinge hingstdepå och stuteri ingiven framställning med anhållan, att styrelsen måtte utverka ett årligt understöd åt avlidne f. d. stallbetjänten Per Kristensson Bergqvists änka Else Bergqvist, född Jönsson.

Pension åt stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå och stuteri P. K. Bergqvists änka.

I ärendet har statskontoret avgivit infordrat utlåtande den 9 mars 1929.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, att änkan Bergqvist är född den 24 mars 1850; att hennes man, Per Kristensson Bergqvist, som avled den 26 januari 1929, varit anställd vid Flyinge hingstdepå i 37 år och år 1911 erhållit avsked med årligt understöd; att bouppteckningen efter stallbetjänten Bergqvist utvisar en behållning av 5,148 kronor 87 öre, varav 4,000 kronor utgör taxeringsvärdet av en stärbhuset tillhörig fastighet samt 966 kronor 87 öre i bank inestående penningar; att änkan Bergqvist är på grund av ålder oförmögen att genom arbete förtjäna sitt uppehälle; samt att makarna Bergqvist hava fyra barn, alla numera vid myndig ålder.

Stuteriöverstyrelsen anför för egen del följande.

Stallbetjänten Bergqvist hade under de senare åren av sin tjänstetid uppburit en avlöning av 300 kronor om året jämte bostad med bränsle, planteringsland samt spannmål, potatis och mjölk enligt stat. Det honom vid avskedstagandet beviljade understödet hade till en början utgått från hingstdepåns medel med 300 kronor om året samt sedermera enligt 1923 års riksdags beslut från allmänna indragningsstaten med ett belopp, som — inberäknat pensions- och dyrtidstillägg — senast utgjorde 900 kronor för år räknat.

På Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1927 års riksdag (prop. nr 83; R. skr. nr 216 p. 47) pensioner om 384 kronor om året till en var av änkorna Hilda Lovisa Holm och Sofia Albertina Bergström, vilkas avlidna män varit stallbetjänter vid Strömsholms hingstdepå. I anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 110 till 1928 års riksdag gjorda framställning om pensioner till Kristina Bernhardina Blomdahl, Augusta Maria Lindholm och Matilda Lovisa Vallenberg, samtliga änkor efter befattningshavare i betjäntklassen vid Strömsholms hingstdepå, anförde emellertid riksdagen (skr. nr 354), att ett stort antal av nu utgående pensioner till änkor efter statstjänare icke uppginge till högre belopp än de, som i förevarande fall utginge från understödsmedlen vid Strömsholms hingstdepå (för vardera av änkorna Blomdahl och Vallenberg 171 kronor och för änkan Lindholm 163 kronor, allt med inberäknande av pensions- och dyrtidstillägg), samt att dessa låga pensioner icke blivit av riksdagen höjda. Under sådana förhållanden hade riksdagen ansett betänkligt att i särskilda fall tillstyrka sådan pensionsförhöjning, varför Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke blev av riksdagen bifallen.

Vid Flyinge hingstdepå och stuteri funnes, i motsats till vad förhållandet vore vid Strömsholms hingstdepå, icke några medel till depåförvaltningens förfogande för beredande av understöd åt medellösa änkor och barn efter avlidna stallbetjänter, utan dessa vore, ifall icke staten trädde hjälpande

emellan, hänvisade dels till den folkpension, som kunde tillkomma dem, och dels till fattigvård från vederbörande kommun eller underhåll från försörjningspliktiga anhöriga. Enligt uppgift från pensionsstyrelsen vore emellertid änkan Bergqvist efter mannens frånfälle berättigad till en folkpension av högst 140 kronor om året.

Under dessa förhållanden ansågo sig stuteriöverstyrelsen böra hos Kungl. Maj:t anhålla, att åt änkan Bergqvist måtte beredas pension från allmänna indragningsstaten med samma belopp, som tillerkänts änkorna Holm och Bergström, eller 384 kronor om året. Skulle emellertid med hänsyn till 1928 års riksdags ovannämnda beslut det anses icke vara möjligt att åt änkan Bergqvist utverka pension till nämnda belopp, torde pensionen böra bestämmas åtminstone till sådant belopp, att hon komme i åtnjutande av ungefär samma understöd, som tillkomme de äldsta stallbetjäntsänkorna vid Strömsholms hingstdepå från där till förfogande stående understödsmedel. Ifrågavarande understöd utgjorde högst 230 kronor om året, inberäknat pensions- och dyrtidstillägg, och änkan Bergqvists pension från allmänna indragningsstaten borde då bestämmas till 168 kronor om året. Med härå belöpande dyrtidstillägg skulle hela hennes ifrågavarande understöd utgöra 230 kronor om året. Pensionen torde, om den bifölles, böra få beräknas från och med månaden näst efter mannens död.

Statskontoret anför följande.

Enligt statskontorets mening föreläge anledning att i detta fall bereda något understöd. Vad beloppet beträffade ville statskontoret, dels med hänsyn till vad 1928 års riksdag anförde i anledning av förenämnda i propositionen nr 110 framlagda förslag om pension åt änkorna efter vissa befattningshavare vid Strömsholms hingstdepå dels ock i betraktande därav, att änkan Bergqvist icke alldeles saknade tillgångar samt jämväl syntes kunna från sina barn påräkna något bidrag till uppehållet, föreslå, att understödet i detta fall sattes något lägre än det belopp av 384 kronor, som vanligen plägade beviljas såsom änkepension, och lämpligen bestämdes till 240 kronor. I övrigt funne statskontoret icke något att erinra mot stuteriöverstyrelsens förslag.

*Departements-
chefen.*

Även jag finner omständigheterna i förevarande fall tala för, att någon pension av statsmedel beredes änkan Bergqvist. Av skäl som statskontoret anförde synes mig pensionsbeloppet böra bestämmas till 240 kronor för år.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att avlidne stallbetjanten vid Flyinge hingstdepå Per Kristensson Bergqvists änka Else Bergqvist, född Jönsson, må räknat från och med den 1 februari 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 240 kronor.

3:o.

Hos Kungl. Maj:t har f. d. distriktsveterinären Ludvig Schagerströms änka Hilma Schagerström i skrivelse den 29 maj 1928 gjort framställning om erhållande av högre pension mot erläggande av viss engångsavgift.

Förhöjd pension åt f. d. distriktsveterinären L. Schagerströms änka.

Till stöd för sin framställning har *sökanden* anfört följande:

Ettdera av åren 1920 eller 1921 hade sökandens man erhållit meddelande från statens pensionsanstalt, att full familjepension kunde erhållas mot inbetalande av engångsavgift. Storleken av denna avgift hade icke då uträknats för varje särskild pensionstagare. Enligt distriktsveterinären Schagerströms beräkningar skulle densamma hava uppgått till mellan 7,000 och 8,000 kronor, en summa som vid ifrågavarande tidpunkt varit för kännbar att anskaffa. Enligt vad sökanden numera inhämtat från pensionsanstalten, skulle engångsavgiften emellertid utgjort allenast 3,258 kronor. Att avgiften icke tidigare erlagts hade sålunda berott på misstag rörande dess storlek. Genom utfallen livförsäkring efter sin man, som avled den 12 april 1928, vore sökanden i stånd att betala engångsavgiften jämte tillkommande ränta. För sökanden, som vore över 65 år gammal samt sjuklig och på grund därav oförmögen till förvärvsarbete, vore angeläget att ernå en dylik rätt för erhållande av betryggande familjepension. Den efter distriktsveterinären Schagerström upprättade bouppteckningen utvisade en behållning i boet av 3,450 kronor, därav livförsäkring å 3,000 kronor.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen den 6 juni 1928, av statens pensionsanstalt den 28 juli 1928 och av statskontoret den 8 oktober 1928.

Medicinalstyrelsen har hemställt om bifall till sökandens framställning.

Statens pensionsanstalt har anfört följande.

Den beräknade engångsavgiften för distriktsveterinären Schagerström hade utgjort 16,790 kronor för tjänstepensionen, därav 6,905 kronor hade varit Schagerströms egen andel och återstoden huvudmannens, samt 3,258 kronor för familjepensionen. Schagerström hade således haft att själv betala tillhopa 10,163 kronor, som kunnat uttagas hos honom genom årliga löneavdrag å 3,503 kronor under tiden från 1920 års ingång, då han inträdde i pensionsanstalten, till den 25 mars 1923, då han uppnådde pensionsåldern. Han hade funnit dessa löneavdrag för betungande och hade på begäran erhållit befrielse från dem. Troligen hade Schagerström varit i stånd att erlægga enbart engångsavgiften för familjepension, utgörande ej fullt tredjedelen av hela den engångsavgift, som han haft att själv betala. Möjligen hade han dock ej känt till sin rätt att göra en dylik uppdelning. Hade denna engångsavgift erlagts, skulle sökandens pension blivit 1,000 kronor i stället för 211 kronor.

Ifrågavarande ansökan ginge nu ut på att genom erläggande av sistnämnda avgift av 3,258 kronor förskaffa sig en pensionstillökning av 789 kronor för att erhålla full pension.

Med hänsyn till bestämmelserna i det för pensionsanstalten gällande reglementet funne anstalten sig förhindrad tillstyrka bifall till ansökningen.

Statskontoret har gjort följande uttalande.

Såsom statens pensionsanstalt framhållit funnes givetvis i anstaltens reg-

lemente intet stöd för sökandens framställning, men med hänsyn till föreliggande omständigheter måste starka billighetsskäl anses föreligga för att tillmötesgå framställningen. Statskontoret ville därför ifrågasätta, huruvida icke genom framställning till riksdagen medgivande borde för sökanden utverkas att genom inbetalning på sätt hon erbjudit bereda sig ökad pension från statens pensionsanstalt.

*Departements-
chefen.*

Under år 1921 beviljade Kungl. Maj:t med riksdagen (riksdagens skrivelse 1921 nr 251) tillstånd för änkor efter två distriktsveterinärer, som icke varit delägare i statens pensionsanstalt, att mot erläggande av vederbörliga engångsavgifter till pensionsanstalten därifrån erhålla familjepension med belopp, som överensstämde med anstaltens reglemente.

Med billighet synes överensstämma, att jämväl ifrågavarande framställning vinner bifall.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. distriktsveterinären Ludvig Schagerströms änka Hilma Schagerström må mot erläggande till statens pensionsanstalt av 3,258 kronor jämte den ränta därå, som pensionsanstalten bestämmer, förklaras berättigad att, utöver den pension från anstalten, som hon enligt gällande bestämmelser äger uppbära, från och med den 1 maj 1928 komma i åtnjutande av ytterligare pension, så att det pensionsbelopp, som hon från pensionsanstalten sammanlagt årligen erhåller, uppgår till 1,000 kronor.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen hemställt uti de under 1:0—3:0 här ovan antecknade ärenden.

Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämnar bifall till vad departementschefen hemställt samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.